

EKOBLADET



EKOMUSEUM BERGSLAGEN • MÄNNISKA – MILJÖ – LANDSKAP

En järnfarkost...

...kommer seglande liksom från skyn högt ovan Väsman lugna vatten in över Lekombergets topp. Tre silverblanka kvinnofigurer spanar ut över berg och vatten, över ett gammalt gruvlandskap.

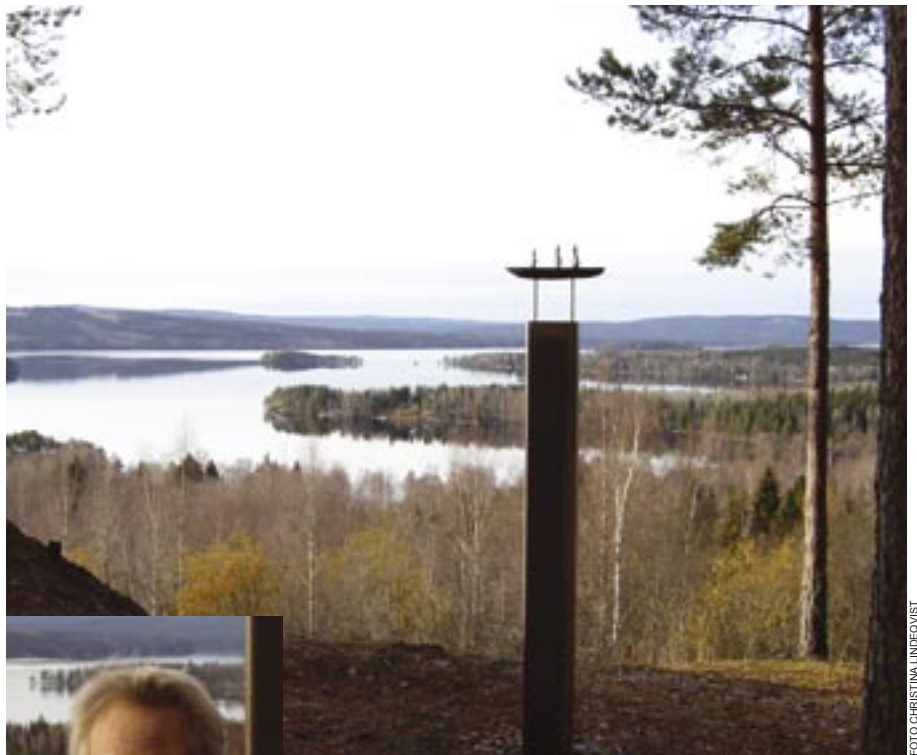
Här kring Lekomberg strax norr om Ludvika finns resterna av en intensiv järnhantering. Ett par nedlagda gruvor och ett raserat anrikningsverk. Allt tog slut kring 1950. En kort period på 1630-talet bröts fosforrikt järn, sen även några år på 1840-talet. Först 1898 kom man igång ordentligt och AB Ludvika Bergverk bildades.

Men redan 1910 kom gruvdriften att hamna i tysk ägo liksom många andra järngruvor runt Ludvika. Det var tyska stålföretaget Eisen & Stahlwerk Hoesch i Dortmund som köpte in sig i Lekomberg. Det tyska ägandet varade ända fram till slutet på 40-talet.

Nedanför Lekomberg ligger Brunnsviks Folkhögskola och Karl-Erik Forsslunds Storgården på en udde ut i Väsman. Längs sjökanten in mot Ludvika finns här och där rester av riktigt gamla dagbrott och norr om Brunnsvik i Norrvik låg en gång en hyttplats, kanske från medeltiden.

Idag finns bara spår av all järnhantering. Naturen tar snabbt igen förlorad mark, märkvärdigt snabbt och effektivt. Ingenting är sig likt särskilt länge.

Christina Lindeqvist



Hoppets båt – svävande över sjön Väsman, en järnsculptur på Lekomberg av konstnären Irene Samuelsson-Ohlanders, 2007.

Vill ge gruvan plats

Skulpturen på Lekomberg är en av fyra konstillationer i Ludvika kommun och ingår i projektet "Konst som naturresurs".

Det har blivit en fin konstrunda.

En konstnärlig längtan efter rymd sammanfaller med en önskan om att göra en historisk plats tydligare. Det är Lekombergs sedan länge nedlagda gruva som nu lyfts fram av Irene Samuelsson-Ohlanders på ett tankeväckande sätt.

I båten sitter tre kvinnofigurer och liksom övervakar malmtransporten. De vill påminna om kvinnornas plats i gruvsamhället, i denna manliga värld, dessa rester av gruvnäring och järnhantering som ännu finns på Lekomberg.

Hoppets båt vill beröra och öppna ögonen för den historia om människor, järn och gruva som präglat platsen.

Under sommaren 2007 har ytterligare tre skulpturer utplacerats inom Ludvika i finnmarken på tre olika platser med stark koppling till 1800-talets järnhantering.

Gravendal: "Synliggjord" har formen av en altartavla tillägnad kvinnan.

Gungholmen: "Paisoåns gudinna" som för tanken till det mytiska och magiska.

Strömsdal: "Möte mellan nu och då" vill mana till nytänkande och visioner, vill skapa möte mellan oss och historien.

Läs mer om konstnären Irene Samuelsson-Ohlanders konstprojekt direkt på hennes hemsida: www.artirene.se



FOTO CHRISTINA LINDEQVIST



Zollverein – Världsarv i Essen

En jättelik kolgruva med kokskokeri blev ett UNESCO världsarv år 2001. Mitt i Ruhrområdet, kolbrytningen upphörde 1986. Idag är Zollverein ett centrum för kultur och design och ett viktigt besöksmål i det industrihistoriska nätverket ERIH, www.erih.net.

Ekomuseum deltog i ERIH:s årsmöte i Dortmund i september.

Zollvereins byggnader är arkitektoniska skapelser. Det sista gruvhålets uppföringsverk är en hissande stor skulptur av järn och kallas också: ”Eiffelturm des Ruhrgebiets”, Ruhrområdets Eiffeltorn. Det byggdes kring 1930 och 12 000 ton kol togs upp varje dag. Sista skiftet för ned i denna stenkolsgruva på julaftonen 1986. Därmed var Europas största kolgruva slut och 5 000 arbetare förlorade sin försörjning.

Men området fick ett nytt innehåll, idag är det ett centrum för samtidskonst och design, för konserter, dans och teater, play-stations, mässor och kongres-

ser. Ett matställe och café ligger mitt i det rostiga kokskokeriet. Björkskogen har snabbt invaderat området, man låter den hållas för att människor ska se hur fort naturen vill ta tillbaka. Zollverein har blivit en ny naturlig mötesplats för helt nya skaror av människor.

ERIH, European Route of Industrial Heritage, är ett interregprojekt sen fem år där främst England och Tyskland är involverade för att lyfta fram en gemensam europeisk industrihistoria. Nu söker man även partnerskap i Bergslagen, vars industriär är nära förbundet med det europeiska, särskilt England och Tyskland.



Vikasgården i Sunnansjö

I ett vitt hus längs gamla vägen till Sunnansjö händer det saker! Här skapas just nu ett konstcentrum med Olle Svenssons kvarlåtenskap. Grangärdebygdens Kulturförening ligger bakom.

Olle Svensson, 1904-1972, var både poet och författare och han målade sina känslor i olja. Han föddes i Hälsingland men kom i unga år till Dalarna och blev roffast i Sunnansjö. Det var Olle Svensson som läste Dagens Dikt i radions P1 nästan dagligen under många år. Av hans egna dikter var den mest önskade: ”Vi måste ha en längtan för att leva, en längtan för att inte kvävas i vanans grå rytm...”. Olle Svensson gifte sig med Berna, som blev hans goda fe och den person som såg till att hans kvarlåtenskap hamnade i Anneli Gullmars händer. Berna avled i december 2006.

Anneli Gullmar berättar att det var så det kom sig att det bildades en kulturförening i Grangärdebygden. De måste ju ta hand om allt och visa det, ett arv att förvalta och vårda, kanske också att

utveckla. Det var för detta ändamål som man hyrde Vikasgården.

Huset öppnades inför Allhelgonahelgens konstrunda och sen planeras berättarkvällar och konstaktiviteter.

Grangärdebygden har alltid haft en stark dragningskraft på konstnärssjälar. Det öppna landskapet med två stora sjöar. Det gör något med ljuset...lik som på Österlen eller Skagen.

Vill du stödja Grangärdebygdens Kulturförening? Sätt i så fall in 75 kr för enskild medlem, 150 kr för familj på bg 5382-3555.

Vikasgården i Sunnansjö.
Anneli Gullmar på förstukvisten.



FOTO CHRISTINA LINDEQVIST

Val Casentino

I Toscana samlades ekomuseerna till en workshop i september.

Ett 60-tal deltagare möttes i fyra intensiva dagar.

Värd för Workshop 2007, 24-28 september var Ecomuseo del Casentino.

Casentino är en bred dalgång sydväst om Florens och dit kommer man enklast via Arezzo, en timmes tågresa från Florens. Dalen kantas av höga bergsmassiv med mycket skog och klättrande glest befolkade gamla stenbyar.

Skogen utgjorde en inkomstkälla, man reste kolmilor och man sålde timmer. Här fanns för inte så länge sedan även en levande landsbygd med en omfattande färskötsel och ullindustri. Ekomuseet omfattar ett flertal byar med lokala mötesplatser och småmuseer, som var och en skildrar sin bys historia i alla aspekter. En gammal ullindustri lever kvar och tillverkar ännu kläder och tyger *men* av ull från Australien.

Intressanta byar är bland andra Stia, med ullindustri och skidmuseum, jodå man åker skidor i bergen om vintern, samt Raggiolo med en gammal trätradi-



FOTO CHRISTINA LINDEQVIST

tion och dito industri.

Högst upp i dalen i ett naturreservat ligger även ett litet Benediktinerkloster från 1025, vid namn Sacro Eremo di Camaldoli. Munkarna säljer sitt vin, egna tvålar och parfyer samt marmelader. Man säljer även timmer.

Ekomuseet formerar sig nu till att omfatta hela dalgången.

Överst del av Casentinodalen. T hö besök i bergsbyn Raggiolo. Robert Dulfer, Tjeckien pratar med Meike Schmidt från Skottland.



ESF-projektet Lotspools damer har samlats till ett riktigt fruntimmerskalas i Söderbärke med kaffe och kakor. Ett kafferep i gammal stil - och sen smide förstås. Visst kan damer smida! Gun Sörbring vid ässjan.

Resa i tiden

ESF-projektet Lotspool Ekomuseum har avslutats.

Deltagarna har breddat referensramarna.

Projektet som började för ett år sedan i samarbete med Medborgarskolan i Ludvika, avslutades den 31 oktober. Nu fortsätter ett frivilligt engagemang för de idéer som uppstått under kursträffarna.

Under vintern kommer gruppen att ses regelbundet en kväll varannan vecka i en "lotsjunta". Söderbärke hembygdsgård blir hemvist och historieverkstad.

Damerna ska också arbeta på att få med intresserade herrar - för att på sikt jobba upp tidsreseaktiviteter med både manliga och kvinnliga förtecken på ett och annat besöksmål, ex Stollberg.

De vackra damerna i hatt på bilden ovan är fr vänster: Brita-Stina Engström, Leea Eriksson, Gun Sörbring, Eva Eriksson, Eva-Lotta Öbrell samt Marlène Carlsson. Och alla damer smider med glans!



Afrikabesök 19 okt

Via SAMP, African-Swedish Museum Network, www.samp.org, möjliggjordes en tur till Bergslagens gruvor för Anna Tonderayi Chuma-Banda från National Mining museum i Kwekwe i centrala Zimbabwe.

Efter en nätverksskurs vid Regionmuseet Kristianstad gick färden till Dalarnas museum och Örjan Hamrin, som själv besökte Zimbabwe i somras.

Sen blev det Grängesberg och Anders Stendalen som visade gruvområdet och därefter Ludvika gruvmuseum.

Besöket avslutades på Stollberg där Bengt Lönnqvist, Eva Eriksson och Leea Eriksson bjöd på kaffe i gruvstugan med värmande brasa i eldstaden.

FOTO CHRISTINA LINDEQVIST



Porten till Bergslagen



Med "Knytpunkten" i Strömsholm har ett stort EU-projekt kommit i hamn. Efter tio års upprustning av området planeras nu för utveckling av hästverksamheten.

Knytpunkten, en ny träffpunkt mitt på Stallbacken i Strömsholm invigdes högtidligen fredag den 26 oktober.

Efter invigningstal av kommunalrådet i Hallstahammar Catarina Pettersson, så klipptes bandet av fd landshövding Jan Rydh samt nuvarande landshövding Mats Svegfors. Sen följde högtidstal, riduppvising, rundtur på slott och område samt en fin festmiddag på Knytpunkten.



Husbyringen

Årets Ekorådsresa gick Husbyringen runt den 30 aug i finväder.

Örjan Hamrin, Dalarnas museum var vår vägvisare och guide.

Med start i Långshyttan, där vi serverades kaffe med dopp av Brukshistoriska föreningen i den gamla mulltimmerhyttan. Där väntade Otto Stjernquist, överingenjör, nyss fyllda 90 år och fd vd för en rad bruk som Kloster och Horndal. Otto Stjernquists berättelser lockade till många skritt. Han ses med Örjan Hamrin på bilden ovan. Mulltimmerhyttan ses på lilla bilden nedanför.

Resan fortsatte till Silfhytteå, en underskön plats lite dold i det gröna. En mulltimmerhytta finns kvar, här var förr liv och larm med tackjärnsproduktion och transporter längs vattenvägen via den enda slussen som ligger just här. "Pråmleden" var brukens transportled från Långshyttan via Stjärnsund och Silfhytteå till sjön Edsken vid Gästtrikegränsen.

Lunch avåts på Stjärnsunds herrgård och Polhemsmuseet besöktes. En tur till Kloster och Bispberg hanns med innan dagen var till ända.



Strömsholms slott från 1669



EKOMUSEUM BERGSLAGEN
Nils Nils gata 7 • 771 53 Ludvika
Tfn 0240-66 30 82 • Fax 0240-748 60
E-post: info@ekomuseum.se

www.ekomuseum.se

Ansvarig utgivare & redaktör
Christina Lindeqvist